

Leren van bio-opfok

Interbroed Leghennen en het Louis Bolk Instituut onderzochten of maatregelen tijdens de bio-opfok van **niet-snavelbehandelde leghennen** toepasbaar zijn in de reguliere opfok.

Op termijn zal de reguliere legpluimveehouderij invulling moeten geven aan het Ingrepenbesluit. Dit zal betekenen dat leghennen met onbehandelde (hele) snavels gehouden moeten worden. In het project 'Van Kuiken naar Kip' (2009-2010) richt Interbroed Leghennen zich op maatregelen die hennen tijdens de opfok in een volièresysteem van verenpikken kan afhouden. Samen met het Louis Bolk Instituut zijn en worden maatregelen uitgeprobeerd die in de biologische opfok hun waarde al bewezen hebben. De ervaringen van het eerste projectjaar zijn onlangs op een rijtje gezet.

Centraal bij biologische opfok

Naast schaalgrootte en huisvestingssysteem is het opfokken en houden van leghennen met een hele snavel het grootste verschil tussen reguliere en biologische leghennenhouderij. Het tegengaan van verenpikken staat hierdoor centraal in de biologische opfok. Met als extra handicaps een overvol entschema en een verplicht hoog percentage biologische voergrondstoffen moeten biologische opfokkers alle zeilen bijzetten om op 17 weken een uniform koppel hennen op normgewicht af te leveren, dat ook nog goed in de veren moet zitten. Met het oog op deze uitdaging is in de biologische opfok de afgelopen jaren ervaring opgedaan met diverse maatregelen die verenpikken voorkomen. De meest toegepaste maatregelen zijn het aanbieden van strooigraan of ruwvoer. Deze maatregelen zijn erop gericht de hennen extra tijdsbesteding aan te bieden en grondgericht pikgedrag ('zinvol voedselzoekgedrag') te stimuleren.

Inpassen in reguliere opfok

Verenpikken is een aandachtspunt in de alternatieve reguliere legsector. De mate

Stro vanaf de eerste dag zorgt voor extra tijdsbesteding in de vorm van grondgericht pikgedrag en biedt bovendien bij opname extra structuur in de vertering

waarin verenpikken voorkomt verschilt van bedrijf tot bedrijf en ook tussen opeenvolgende koppels op hetzelfde bedrijf kunnen er grote verschillen in bestaan. Ook in de opfok voor de alternatieve leghennenhouderij komen problemen met verenpikken voor. Echter, in veel gevallen gaat het goed. Cruciaal is dat opfok en leg zo goed mogelijk op elkaar worden afgestemd, zodat ze goed aansluiten. Maatregelen die verenpikken moeten voorkomen kunnen hier onderdeel van uitmaken.

Voor reguliere pluimveehouders is het belangrijk dat de toe te passen maatregelen:

- praktisch uitvoerbaar zijn en de normale routine (arbeidsinzet) niet wezenlijk verstoren;
- de kosten niet verhogen;
- zichtbaar resultaat opleveren.

Op papier is het eenvoudig om een maatregel die bij biologische opfok lijkt te werken over te zetten naar een opfokvolièresysteem. De speelruimte in een opfokvolièresysteem is echter beperkt: er zitten meer hennen op een vierkante meter en iets aanbieden in het systeem zien opfokkers niet makkelijk zitten. Het gangpad tussen de volières is dé plaats om strooigraan of ruwvoer aan te bieden. Afhankelijk van de afmetingen van het systeem en het aantal verdiepingen maakt het gangpad 10 tot 15 procent uit van de effectieve leefoppervlakte.

Strooigraan pakt goed uit

Op alle 18 opfokbedrijven van Interbroed (met in totaal 1,2 miljoen opfokplaatsen) werd het aanbieden van strooigraan al voor de officiële start van het project ingevoerd (de officiële start was op 1 september 2008, het project kwam begin 2009 goed op gang).

Opfokkers hebben weinig moeite met het aanbieden van strooigraan. Het gaat om

JEAN-PAUL WAGENAAR

strooigraan positief is voor de hennen. De aanbeveling is om er zo vroeg mogelijk mee te beginnen en het dagelijks te verstrekken op een moment waarop de hennen geen gewoon voer krijgen.

Omdat wordt waargenomen dat witte leghennen minder grondgericht gedrag vertonen, wordt momenteel structureel met webcams gevolgd wat witte hennen met het strooigraan doen.

Gehakseld stro als strooisel

Begin 2009 startte een tweede maatregel: in plaats van houtkrullen is gehakseld stro als strooisel in het gangpad tussen het opfokvolièresysteem gestrooid. Naast extra tijdsbesteding in de vorm van grondgericht pikgedrag, functioneert stro als strooisel en biedt het bij opname extra structuur in de vertering. Naast stro werd ook gewerkt met luzerne in plaats van houtkrullen, met 50% houtkrullen + 50% luzerne, of met houtkrullen als basis plus luzerne als ruwvoer.

Tot dusver zijn geen negatieve effecten van het aanbieden van ruwvoer op de opfokhennen waargenomen. Wel werd vastgesteld dat het strooisel bij witte hennen in het koude seizoen iets vochtiger was dan met houtkrullen. De hydrofiële eigenschap van de gebruikte materialen kan hierbij een rol spelen. Omdat bruine hennen meer grondgericht schrapen kwam bij bruine koppels vochtig strooisel niet voor.

De groei werd niet negatief beïnvloed.

Verenpikken kwam op de deelnemende bedrijven niet of nauwelijks voor. Bij een aantal gevallen waarin verenpikken de kop

op leek te steken, had ruwvoer bijstrooien een corrigerend effect.

Vervolg

De ervaringen van het eerste jaar zijn positief. Er is voldoende interesse en de werkzaamheden worden zorgvuldig en in onderlinge afstemming met opfokkers en de opfokbegeleider, pluimveedierenarts en hennenverkopers uitgevoerd. Waar mogelijk wordt actief getracht beschikbare ervaring en kennis in te brengen (onder meer in het Biologisch Onderzoeksprogramma van WUR Livestock Research en Louis Bolk Instituut).

In het tweede projectjaar wordt meer gelet op onderscheidend positief gedrag van de hennen die ruwvoer krijgen aangeboden, zowel in de opfok- als tijdens de legperiode. Hiertoe zijn in een aantal stallen webcams opgehangen waarvan de beelden via internet gevolgd kunnen worden.

Omdat gebleken is dat strooigraan of ruwvoer in de volière-opfok goed in te passen is, zal in het tweede jaar worden geprobeerd de wensen en inzichten van de legpluimveehouders mee te nemen in de keuze van welke maatregel wordt toegepast in de opfok. Dit moet resulteren in een betere afstemming van opfok en leg.

Darmgezondheid is een andere focus.

De financiers (Dienst Regelingen LNV, Rabobank Nederland en stuurgroep Landbouwinnovatie Brabant) hebben in principe ingestemd voor het tweede jaar.

Jan-Paul Wagenaar senior onderzoeker Diergezondheid & Dierenwelzijn, Louis Bolk Instituut in Driebergen

een kleine hoeveelheid voer die qua grondstoffen overeenkomt met wat ze al voeren (het strooigraan is net als het gewone voer afkomstig van Cehave Landbouwbelang en is een mengsel van onder meer tarwe, gerst en gebroken maïs).

Een evaluatie leerde dat de leeftijd bij aanvang strooien, de frequentie en de hoeveelheid van bedrijf tot bedrijf varieerden. Sommige opfokkers begonnen er op vier weken leeftijd mee, anderen op negen weken. De frequentie varieerde van elke dag tot één keer per week en de hoeveelheid blijft beperkt tot maximaal 2,5 procent van de totale voer.

Sommige opfokkers zetten vraagtekens bij het effect: welk percentage van de hennen krijgt een kans 'een graantje mee te pikken' en hoeveel extra tijdsbesteding voor de hennen levert het strooigraan op?

Ondanks deze kanttekeningen werd op een bijeenkomst met opfokkers eind 2009 geconcludeerd dat het aanbieden van

De hennetjes worden rustiger van graan strooien

Naam: Ivo Janssen (52)
Plaats: Handel (N-B)
Bedrijf: in maatschap met vrouw Joke (49) twee stallen met Big Dutchman-opfokvolières voor 30.000 en 40.000 hennen. Ging vier jaar terug van kooien naar volière-opfok.

Ivo Janssen begon anderhalf jaar geleden strooigraan te verstrekken, op verzoek van Interbroed. Hij doet dat vanaf vijf weken leeftijd en strooit het elke middag. Hij is er een half uur per stal mee bezig. Het graan strooien moet de hennetjes tot activiteit stimuleren. En dat lukt, hoewel het gros van de dieren er niet voor uit het systeem komt. Janssen zoekt nog iets om de dieren in het systeem afleiding te geven.

De hennetjes wennen snel aan het graan strooien. „Al na enkele weken staan ze erop te wachten.“ Doordat hij een keer extra bij de dieren komt raken die meer aan hem gewend en zijn ze minder schrikkerig.

Toen Janssen nog in kooien opfokte, heeft hij wel eens flink last van pikkerij gehad, maar bij volière-opfok kent hij het amper. „Pikkerij is in de opfok vrij goed onder controle te houden. Met de lichtsterkte kan ik veel doen. In de leg is pikkerij lastiger te bedwingen. Als graan strooien kan helpen en we hennen daar tijdens de opfok al aan kunnen laten wennen, moeten we dat doen.“

De vorige ronde strooide Janssen in één gangpad luzerne in plaats van graan. „Het strooigraan hebben ze in drie kwartier op. Met luzerne zijn ze langer bezig.“ De lopende ronde, met witte hennen, gaat het luzerne-experiment door.